

Απ' τα κόκαλα βγαλμένη - Η επέτειος της Σφαγής της Χίου στην Ιερά Μονή Αγίου Μηνά

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Χίου, Ψαρών και Οινουσσών

Όπως κάθε χρόνο και εφέτος Τρίτη της Διακαινησίμου Εβδομάδος ετιμήθησαν στην Ιερά Μονή Αγίου Μηνά τα θύματα της Σφαγής της Χίου (Πάσχα 1822).

Το πρωί τελέσθηκε στην Μονή Αρχιερατική Θεία Λειτουργία και ακολούθησε Δέηση στον χώρο, όπου φυλάσσονται τα οστά των σφαγιασθέντων από τους Τούρκους. Την σχετική ομιλία εξεφώνησε ο Καθηγητής κ. Κων/νος Βούκουνας, ενώ οι αρχές κατέθεσαν στεφάνους δάφνης.

Ο κ. Βούκουνας είπε:

«Νίοτριτο σήμερα! Έτσι μας τη μάθανε τη σημερινή μέρα οι γονείς μας. Στα χωριά μας γιορτάζεται με περιφορά των εικόνων. Εδώ στην Ιερά Μονή Αγίου Μηνά βρισκόμαστε, για να περιφέρομε μαζί με τον θρίαμβο της πίστεως μας, το Χριστός Ανέστη, και το αιωνία η μνήμη, κατασπαζόμενοι τα αγιασμένα οστά των μαρτυρικώς τελειωθέντων προγόνων κατά τους Σικελικούς εσπερινούς της ιδιαίτερης πατρίδα μας. Τιμούμε τη μνήμη θυμάτων της μεγάλης Σφαγής του 1822.

Τον ιερό τούτο χώρο πριν από 203 χρόνια, ανήμερα Πάσχα, τον αγίασαν 3000 ψυχές. Ποιες λέξεις μπορούν να αποδώσουν την τραγικότητα των στιγμών, τη φρίκη, τον όλεθρο και την ερήμωση ενός τόπου όπου η πανήγυρις των Μουσών της Ελλάδος άναπτε τα πυρά, όπως έγραφε ο Κάλβος στην έκτη εις Χίον ωδή του.

Ο Σουλτάνος Μαχμούτ ο Β΄ (1808- 1839) όταν πληροφορήθηκε ότι και η Χίος μπήκε στον ελληνικό επαναστατικό αγώνα, το εξέλαβε σαν προσβολή στο πρόσωπό του, θεωρούσε τη Χίο προνομιούχο περιοχή που απολάμβανε τα πλούτη της με αυτοδιοίκηση. Στις 18 Απριλίου στην Κωνσταντινούπολη σφαγιάζονται πρώτα 3 Χιώτες όμηροι (Ράλλης, Σκυλίτζης, Ροδοκανάκης) ακολουθούν άλλοι 60 επιφανείς Χίοι.

Στις 23 Απριλίου του 1822 μετά από 41 μέρες φυλάκιση πείνα και δίψα απαγχονίζονται στην τάφρο του κάστρου της πόλης ο μητροπολίτης Πλάτων, ο διάκονός του και 9 πρόκριτοι. Στη συνέχεια θανατώνονται με τον ίδιο τρόπο ανά δέκα οι άλλοι δημογέροντες που ήταν φυλακισμένοι. Χλευάζονται από τους Τούρκους, τα νεκρά τους σώματα ρίπτονται στη θάλασσα.

Των μαρτύρων φορεί το στεφάνι

η χρηστή των προκρίτων ομάς,

ως κηδείας δ' ο Χίου τιμάς

εμπαιγμούς Ιουδαίων λαμβάνει.

Αγιοκατάκτηκαν με τις ενέργειες σας Σεβασμιότατε όλοι οι κληρικοί της θυσίας.
Χρέος μας η τιμή για:

Τους της πίστεως φύλακας τους.

Τους Χριστόν αράμενους και δοξάσαντα.

Τους γενναίως βαστάσαντας εν εαυτοίς, φρικτά στίγματα.

Τα της Χίου κοσμήματα. Τα μυρίπνοα τα άνθη.

Νεομάρτυρας Κυρίου. Εθνομάρτυρας γενναίους.

Εν υμνωδαίαις τιμήσωμεν.

Ο Σουλτάνος αναλογιζόμενος τη θετικότατη σημασία που θα είχε για την ελληνική Επανάσταση ο χιώτικος οικονομικός παράγοντας αναστατώθηκε και διέταξε εφαρμογή σκληρών μέτρων, που αποσκοπούσαν στην καταστολή του όποιου επαναστατικού κινήματος. 46 πλοία, καταπλεύσανε στη Χίο την Μεγάλη Πέμπτη 30 Μαρτίου 1822.

Μετά την καταστροφή της πόλης της Χίου άρχισαν οι διώξεις σε βάρος των υπολοίπων χριστιανών του νησιού.

Οι στρατιώτες του Καρά Αλή και του Βαχρήτ πασά, με εκδικητική μανία για αίμα, λεηλασία και αρπαγή, όρμησαν και κυνήγησαν τους πανικόβλητους κατοίκους του νησιού, που έτρεξαν να βρουν καταφύγιο στα μοναστήρια, εν όρεσι και εν σπηλαίοις και ταις οπαίς της γης. Αν και αρχικά η αντίσταση στην Μονή του Αγίου Μηνά φάνηκε να ήταν αποτελεσματική, γρήγορα άλλαξαν τα πράγματα και πήρε την τελική της έκβαση την ημέρα του Μεγάλου Σαββάτου με την τελική καταστροφή της Μονής, την ημέρα της Λαμπρής στις 2 Απριλίου του 1822.

Κατά τις ιστορικές πηγες, ο αριθμός των πολιορκητών ξεπερνούσε τους 15.000 άνδρες. Στο Καθολικό της Μονής κλεισμένοι παρακολουθούσαν οι πιστοί την Ακολουθία της Αναστάσεως που τελούσε ο ιερέας και ιεροκήρυκας της πόλεως της Χίου, παπά Ιάκωβος Μαύρος. Δυνατοί κανονιοβολισμοί ακούστηκαν από την τοποθεσία Μύλοι του Νεχωριού όπου οι πολιορκητές είχαν στήσει δύο ισχυρά κανόνια με τη βοήθεια του διοικητή του Θολοποταμίου Χατζή Ιλιά αγά Ελέζογλους.

Τα δύο αυτά τηλεβόλα, τα είχαν μεταφέρει οι Τούρκοι από την πόλη της Χίου, άρχισαν να χτυπούν τον μαντρότοιχο της Μονής. Συγχρόνως, το σώμα των ατάκτων του Σουλεϊμάν Αγά είχε εξορμήσει με μανία και ανέβαινε από τα δυτικά προς το λόφο του αγίου Μηνά.

Επικεφαλής του αγώνα στην Μονή ήταν ο Ιωάννης Φατούρος, Αυτός οργάνωσε την άμυνα της Μονής, επισκεύαζε τις τυχόν φθορές του τείχους, άνοιγε πολεμίστρες και οργάνωνε τη φρουρά. Είχε βοηθούς τον Κωνσταντίνο Μονογιό, και τους Θυμιανούσους Ανθούλη και Τσιμπηνό καθώς και νέους από τα Θυμιανά και το Νεοχώρι. Το όνομα και η δράση του Φατούρου πέρασε στα όρια του θρύλου και επέζησε στη μνήμη του λαού. Η αντίσταση όμως λύγησε και ο περίβολος της Μονής γέμισε από τα μαινόμενα στίφη των πολιορκητών. Δεν υπήρχε πλέον

δυνατότητα άμυνας...

Συνταράσσουν οι περιγραφές στα έργα των ιστορικών Ανδρέα Μάμουκα, Γεωργίου Ζολώτα, Στυλιανού Βίου, Σωτηράκη, Εκήβολου, Πλουμή, Σταφυλέρα, Περρή, Αρχιμανδρίτη Ανδρεάδη, και των σεβαστών μας δασκάλων Νίκου Γεωργούλα, Αθηνάς Ζαχαρού, Κωνσταντίνου Φραγκομίχαλου και τόσων άλλων. Οι καταγεγραμμένες μαρτυρίες από το στόμα του λαού όπως και οι περιγραφές του αγωνιστή, διασωθέντα της σφαγής Κωνσταντίνου Κρεατσούλα περιγράφουν την αιτία που του Αιγαίου τα κύματα, άλλαξαν χρώμα από το αίμα αθώων ψυχών.

Απάντηση ήρθε σύντομα από τον θεόπεμπτο ψαριανό, Κωνσταντίνο Κανάρη όταν επανέλαβε με επιτυχία του μεγαλουργήματος που όμοια είχε κάμει στις σφαγές της Αμμοχώστου το 1571, το περήφανο τέκνο της Κύπρου, Μαρία η Συγκλητική. Έτσι πάλι την ελευθερία εξεκώλαυσεν η πυρά. Η αναλαμπή της πράξης του αντιφέγγιζε μέχρι της απελευθέρωσης, σκορπώντας θάρρος, ελπίδα και προσμονή.

Το Πάσχα του 1821 βάφτηκε με το αίμα του οικουμενικού πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄ στο φανάρι, το Πάσχα της επόμενης χρονιάς, βάφτηκε με το αίμα των Χιωτών, εδώ στον Άγιο Μηνά. Η εκκλησία, τα κελιά και ο περίβολος της Μονής γέμισαν από πτώματα. Το αίμα ήταν τόσο πολύ, που έτρεχε από το γειτονικό ρυάκι αγιάζοντας το χιώτικο χώμα.

Ο Ηγούμενος της Μονής, Θεοδόσιος Λουφάκης, ανασκολοπίστηκε στο Καθολικό, πάνω στο κοντάρι, που υψωνόταν η εικόνα της Αναστάσεως. Ο ιερομόναχος Θεοδόσιος Κουμάκης για να μην πέσει στα χέρια των αλλόπιστων ολοκαυτώθηκε.

Ο ποταμός του αίματος που έρευσε πάνω στις μαρμάρινες πλάκες του Καθολικού της Μονής πότισε το δάπεδο και τα σχήματα από τις απανθρακωμένες σάρκες των θυμάτων της τουρκικής θηριωδίας, που έλιωναν με την ψηλή θερμοκρασία, χάραξαν την επιφάνεια της πέτρινης επένδυσής του δαπέδου αφήνοντας ανεξίτηλα σημάδια στα μάρμαρα του Καθολικού, στα λιθόστρωτα του περιβόλου της Μονής, στις καρδιές μας. Ο Άγιος Μηνάς είναι για τους Χιώτες ό,τι η Μονή Αρκαδίου για τους Κρητικούς.

Τεράστια υπήρξε η απήχηση της καταστροφής. Πυροδότησε την αλλαγή της Ευρωπαϊκής πολιτικής απέναντι στον εθνικό ξεσηκωμό αλλά και προβλημάτισε την Ευρωπαϊκή διπλωματία. Ο αποτροπιασμός απέναντι στη βαρβαρότητα της Υψηλής Πύλης γίνεται συμπάθεια για τον αγώνα των Ελλήνων που αγωνίζονται για του Χριστού την πίστη την Αγία και της Πατρίδος την Ελευθερία.

Η θυσία των Χίων ανταμώνει όλους τους αδικοχαμένους απ' την τουρκική οργή και συμπληρώνει την εντάφια συντροφιά στους αγώνες για την ελευθερία και το δίκιο. Η Χίος χάρη στον πολιτισμό και την μόρφωση των κατοίκων της, χάρη στην ικανότητα, στη δημιουργικότητα και στην εξυπνάδα των προγόνων μας, χάρη στα

μοναδικά της προϊόντα, στο εμπόριο και την ναυτοσύνη της, εξασφάλιζε υψηλό βιοτικό επίπεδο σε χρόνια δύσκολα. Οι περιγραφές των ξένων περιηγητών που επισκέφθηκαν την Χίο είναι εύγλωττες μαρτυρίες όλων αυτών. Αλλά...

Όλα άλλαξαν με τρόπο βίαιο, αποτρόπαιο, αναπάντεχο, άδικο. Η ευδαιμονία των Χίων χάθηκε για πάντα. Το μέγεθος της τραγωδίας ασύλληπτο. Τα ιερά λείψανα των σφραγισθέντων και τα λοιπά εκθέματα και του εδώ σύγχρονου Μουσείου, συντηρούν το χρέος και την ιστορική μνήμη.

Φιλέλληνες σε Ευρώπη και Αμερική συνταράσσονται από την καταστροφή. Σπουδαίες γραφίδες και άξια χείλη έχουν αναφερθεί στο δράμα που συντελέστηκε εδώ. Γράφουν, δημοσιεύουν, ζωγραφίζουν, τραγουδούν, ζώνονται τα όπλα. Αναφέρονται με κάθε τρόπο στη θηριωδία των Τούρκων, στην τραγική μοίρα των χριστιανών κατοίκων που πληρώνουν τριπλό τίμημα: Γιατί είναι χριστιανοί, γιατί είναι Έλληνες, γιατί δεν αντέχουν την σκλαβιά. Θρηνούν την χαμένη ομορφιά και την καταστροφή του νησιού, την καταστροφή του πολιτισμού γενικότερα.

Οι πνευματικοί άνδρες της Ευρώπης δε θα επεκταθούμε ιδιαίτερα, είναι πασίγνωστα τα έργα των: Ουγκώ, Ντελακρουά, Μπανβίλ, Σουάμπ, Αϊβαζόφκι αλλά και των δικών μας Α. Κάλβου, Σολωμού, αργότερα Παλαμά, Δροσίνη και άλλων που συνέδεαν τη Χίο με τον Όμηρο πλέον την συνδέουν με τη καταστροφή:

«Δεν κλαίμ' εδώ αν εχάσαμε γεννήματα του ονείρου

εδώ θρηνούμε το χαμό της κόρης του Ομήρου».

Σεβασμιώτατε,

Οι Τούρκοι πολλές φορές είχαν επιλέξει τον όλεθρο, τις σφαγές και την καταστροφή, τους βασάνους και τα μαρτύρια ως μέσον καταστολής. Άλλωστε πριν το 1821 είχαν εκδηλωθεί περί τα 150 ανεπιτυχή κινήματα ανά την Ελλάδα. Εδώ όμως έγινε μια γενικευμένη, μια συστηματική καταστροφή. Ήταν πρωτοφανής και για τη μανία της, και για το μέγεθος της, και για την έκταση της και για τη χρονική της διάρκεια.

Επί τέσσερεις μήνες οι διώκτες έσφαζαν, ρήμαζαν, κατέστρεφαν. Κυνηγούσαν να σφάξουν ακόμα και εκείνον στον οποίο χρώσταγαν χρήματα και ήταν Χιώτης και ήταν χριστιανός και ήταν Έλληνας, ανεξάρτητα με την ηλικία του, το φύλλο του ή την συμμετοχή του στον ξεσηκωμό. Επιστράτευσαν γι αυτό τον σκοπό και τους πρόξενους των ξένων χωρών. Ήρθαν από παντού Τούρκοι ζηλόφθονα για να σφάξουν, να αρπάξουν, να κάψουν, να καταστρέψουν.

Η ανθρώπινη ζωή και η αξιοπρέπεια έχασαν κάθε αξία μπροστά στην εκδικητική μανία μιας αλαζονικής εξουσίας. Στα απομνημονεύματα του ο ίδιος ο Βαχίτ ή υποτιμά τα γεγονότα ή μεταθέτει την τεράστια ευθύνη του, στον Καρά Αλή, εν τέλει οι Χιώτες πλήρωσαν πολύ ακριβά το τίμημα της ελευθερίας. Δεν υπήρξε τιμωρία, αλλά ολοκληρωτικός αφανισμός γιατί όχι γενοκτονία. Τα πράγματα στο νησί άλλαξαν άρδην, σε κάθε επίπεδο: προσωπικό, κοινωνικό και εθνικό. Δεν ήταν

λίγοι όσοι αναγκάστηκαν να αλλαξοπιστήσουν ή να πουληθούν δούλοι.

Σήμερα η τιμή γίνεται μάθημα, γίνεται χρέος, γίνεται αιτία περισυλλογής γίνεται αιτία ανάδρασης και καθήκοντος, έστω και αν άλλαξαν οι συνθήκες στον σύγχρονο αλλά και ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο μας. Οι νεομάρτυρες, εθνομάρτυρες πρόγονοι μας, μας καλούν να διαφυλάξουμε την Χριστιανική μας πίστη ακεραία, να μείνουμε Έλληνες, αντέχοντας τις προκλήσεις της νέας εποχής, διατηρώντας ελεύθερο φρόνημα.

Κυρίως να μείνουμε άνθρωποι, ευχόμενοι και προσευχόμενοι ποτέ πια να μην γίνουμε μάρτυρες σε τέτοιο όλεθρο, μακριά από κάθε εγωκεντρικό παραλογισμό, βιαιότητα, επιθετικότητα και ότι άλλο θίγει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την τιμή και τη ζωή συνανθρώπων μας.

Ως Χιώτες τέλος, θυμόμαστε, γιατί η λήθη είναι διπλός θάνατος, μνημονεύουμε, θρηνούμε, αλλά και θαυμάζουμε τους προγόνους μας για τούτο υποσχόμαστε ότι εκεί που χιλιάδες ήρθαν θεριστές και χάρος οργοτόμος και εσκίαζε ο όλεθρος, τώρα κατοικεί η δόξα, η ελευθερία, η πρόοδος και ότι πάλι η Χίος μας βλέπομε να γίνεται πρώτη στ' άρμενα, στις τέχνες και στα γράμματα. Ώστε πανηγυρικά να αναφωνούμε:

Χαίροις νέων μαρτύρων πληθύς. Χίου η δόξα, και χαρά και καλλώπισμα.

Οι πάντων αρνησιχρίστων υπογραμμοί θαυμαστοί.

Ο στρατός ο νέος, ο πανθαύμαστος. Χορός νεοσύλλεκτος!

Τα νεόσφαχτα πρόβατα, συνειλεγμένα, εις καιρόν εμπερίστατον.

Οι της πίστεως, πρόμαχοί τε και φύλακες.

Πρέσβεις οι ακαταίσχυντοι, φρουροί ακατάβλητοι

και φρικτοίς βασάνοις οι ανθέξαντες.

Τον Χρίστον ημών αιτούμεν: Τας ψυχάς υμών δοθείναι. Το μέγα έλεος. Αιωνία τους η μνήμη».

Κατά το Θείο Κήρυγμα ο Σεβ. Χίου κ. Μάρκος ανέφερε ότι οι σφαγιασθέντες της Χίου υπήρξαν μάρτυρες της Αναστάσεως του Χριστού. Οι παριστάμενοι επισκέφθηκαν και το θαυμάσιο Μουσείο της Σφαγής, που ευρίσκεται στην Μονή.

Ιερές στιγμές της Εκκλησίας και τού Έθνους, στις οποίες πρέπει να είναι παρόντες και να διδάσκονται όλοι οι νεοέλληνες.